

สัมหล่นทางการค้า จากสงครามรัสเซีย-ยูเครน

โดย ดร.รักษ วรรกิจโกศาทร

กรรมการผู้จัดการ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

กว่า 1 เดือนที่ผ่านมา สงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครนที่ยังไม่มีทีท่าจะยุติ หน้ำซ้ำยังทำให้เศรษฐกิจรัสเซียและยูเครนมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะ Recession และจุดรั้งการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกที่เผชิญกับหลายปัจจัยรุมเร้าทั้งผู้ติดเชื้อ COVID-19 ที่ยังสูง เงินเฟ้อที่สูงสุดในรอบหลายทศวรรษ รวมถึงปัญหา Supply Chain Disruption ที่ยังไม่คลี่คลาย ทำให้ Economic Intelligence Unit (EIU) ปรับลดคาดการณ์ GDP โลกปี 2565 ลงเหลือ 3.4% จากเดิม 3.9% ขณะที่ล่าสุดธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้ปรับลดคาดการณ์ GDP ไทยปี 2565 ลงเหลือ 3.2% จากเดิม 3.4%

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตอีกมุมหนึ่งที่นาสนใจว่าการที่สงครามทางการทหารเกิดขึ้นคู่ขนานไปกับสงครามทางเศรษฐกิจผ่านมาตรการลงโทษที่ชาติตะวันตกและรัสเซียตอบโต้กัน ไม่ได้มีเพียงผู้ที่เสียประโยชน์เท่านั้น แต่ในระยะสั้นอาจมีผู้ผลิตในบางประเทศที่ได้ “สัมหล่น” จากความขัดแย้งดังกล่าวในบางมิติ ดังนี้

- **ผู้ผลิตธัญพืช** เนื่องจากรัสเซียและยูเครนเป็นผู้ผลิตธัญพืชรายใหญ่อันดับต้นๆ ของโลก โดยเฉพาะข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ และน้ำมันดอกทานตะวัน ที่ทั้งสองประเทศมีสัดส่วนการส่งออกรวมกันราว 25% 30% และ 75% ของทั้งโลก ตามลำดับ ซึ่งการที่ผลผลิตมีแนวโน้มลดลง ขณะที่การขนส่งก็ทำได้ยากขึ้นส่งผลให้ตลาดธัญพืชโลกเกิดภาวะอุปทานตึงตัวสวนทางกับความต้องการที่สูงขึ้น ผลักดันให้ปัจจุบันราคาของธัญพืชทั้ง 3 ชนิดในช่วงต้นเดือนเมษายน 2565 ปรับเพิ่มขึ้นถึงราว 30% เทียบกับต้นปี 2565 ปัจจัยดังกล่าวทำให้ผู้ส่งออกธัญพืชสำคัญรายอื่นๆ อาทิ ออสเตรเลียและสหรัฐฯ (มีส่วนแบ่งตลาดข้าวสาลี 13% และ 11% ของโลก) รวมถึงออสเตรเลียและแคนาดา (มีส่วนแบ่งตลาดข้าวบาร์เลย์ 26% และ 5% ของโลก) อาจได้ประโยชน์จากคำสั่งซื้อและราคาที่ขยับสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเด็นความมั่นคงด้านอาหารก็อาจเป็นข้อจำกัดที่ทำให้บางประเทศไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยมากนัก อย่างล่าสุดอาร์เจนตินา และฮังการี ก็ห้ามส่งออกธัญพืชเพื่อบรรเทาปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบในประเทศแล้ว

- **ผู้ผลิตพลังงาน** รัสเซียถือเป็นผู้ผลิตน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติถึงราว 11% และ 17% ของโลก ซึ่งปัจจุบันราคาของสินค้าพลังงานทั้งสองในช่วงต้นเดือนเมษายน 2565 ปรับเพิ่มขึ้นกว่า 30% จากต้นปี ทั้งนี้ การที่น้ำมันและก๊าซธรรมชาติเป็นแหล่งรายได้หลักคิดเป็นราว 40% ของรายได้ประเทศรัสเซีย ทำให้ที่ผ่านมามาตรการลงโทษของชาติตะวันตกพยายามมุ่งเป้าไปที่การตัดท่อน้ำมันดังกล่าว ล่าสุด สหรัฐฯ และชาติตะวันตกบางแห่งประกาศห้ามหรือพยายามลดสัดส่วนการนำเข้าพลังงานจากรัสเซียแล้ว สถานการณ์ที่เกิดขึ้นอาจทำให้ประเทศผู้ผลิตพลังงานอื่น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ OPEC ที่มีกำลังการผลิตน้ำมันดิบเกือบ 40% ของโลก รวมถึงสหรัฐฯ กатарและนอร์เวย์ (สัดส่วนผลิตก๊าซธรรมชาติราว 20% 4% และ 3% ของโลกตามลำดับ) อาจได้รับคำสั่งซื้อเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ บางประเทศ อาทิ จีนและอินเดียอาจได้ประโยชน์จากการที่รัสเซียต้องหาผู้ซื้อรายใหม่หรือเพิ่มปริมาณการขายกับผู้ซื้อรายเดิมด้วยราคาที่ต่ำลงเพื่อทดแทนคำสั่งซื้อที่หายไปจากประเทศคู่ขัดแย้ง

- **ผู้ผลิตแร่โลหะและก๊าซหายาก** ทั้งพลาเตียม (ใช้ผลิตเครื่องฟอกไอเสียรถยนต์) นิกเกิล (ใช้ผลิตแบตเตอรี่รถยนต์ไฟฟ้า) รวมถึงก๊าซนีออน (ใช้ผลิตชิป) โดยหลายฝ่ายกังวลว่าการผลิตแร่โลหะหายากทั้งสองจากรัสเซีย (สัดส่วนผลิตพลาเตียมและนิกเกิลราว 37% และ 9% ของโลก) และการผลิตก๊าซนีออนจากยูเครน (ผู้ผลิตอันดับ 1 ของโลก) อาจสะดุดลง จากผลของสงคราม ปัจจัยดังกล่าวทำให้ปัญหาของขาดในหลายอุตสาหกรรมอาจรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะรถยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้ผลิตต้องเร่งหาวัตถุดิบจากแหล่งอื่นมาทดแทน ซึ่งอาจเป็นโอกาสของผู้ผลิตพลาเตียมจากแอฟริกาใต้และแคนาดา (สัดส่วนผลิตพลาเตียมราว 40% และ 9% ของโลก) ตลอดจนอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ (สัดส่วนผลิตนิกเกิลราว 37% และ 14% ของโลก) รวมถึงจีนที่เป็นผู้ผลิตก๊าซนีออนสำคัญของโลกที่อาจได้คำสั่งซื้อเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ **ระยะสั้น** แม้สงครามที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อไทยไม่มากนัก เนื่องจากไทยมีการค้ากับรัสเซียและยูเครนเพียง 0.6% ต่อการค้ารวม ขณะที่สินค้าไทยบางชนิดอาจได้อานิสงส์จากการเข้าไปทดแทน อาทิ การส่งออกข้าวไปทดแทนข้าวสาลี การส่งออกผลิตภัณฑ์ยางไปสหรัฐฯ หรือสินค้าประมงไป EU เพื่อแทนสินค้าจากรัสเซียที่อาจถูกมาตรการลงโทษ อย่างไรก็ตาม หากสงครามยืดเยื้อ ผลกระทบจะยิ่งมากขึ้นผ่านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ซึ่งจะกระทบภาคอุตสาหกรรมในวงกว้าง และกดดันให้ดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยขาดดุลมากขึ้น มาร่วมกันเอาใจช่วยให้สงครามข้างต้นยุติโดยเร็วกันครับ